

УДК 378.046-021.8:745/746

DOI <https://doi.org/10.37915/pa.vi56.567>

Примакова В. В.,
orcid.org/0000-0002-8914-6748

Сліпич Ю. В.,
orcid.org/0009-0005-8780-3854

ХУДОЖНЬО-ЕСТЕТИЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ ЯК ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ ЖИТТЄВОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ УЧНІВ

Статтю присвячено розгляду проблеми розвитку життєвої компетентності представників молодого покоління, визначенню ролі художньо-естетичного розвитку особистості у вирішенні цього соціально-освітнього завдання. На основі аналізу науково-педагогічної літератури з цієї проблеми автори зосередилися на пошуку можливостей художньо-естетичної діяльності задля формування життєвої компетентності учнів у воєнний час та запропонували приклади оновленого змісту відповідної роботи в закладі позашкільної освіти, схарактеризували їх. У статті наголошено на потребі формування у дітей навичок саморегуляції для нормалізації психофізичного стану, досягнення збалансованості в емоційній сфері з урахуванням травматичного досвіду, набутого в складні часи.

Уразливість емоційної сфери в дітей різних вікових груп виявляється по-різному, тому автори наполягають на важливості цілеспрямованої діяльності з підготовки педагогів до підвищення рівня емоційного інтелекту школярів. Потужним ресурсом, засобом, здатним позитивно вплинути на цей процес, уважають мистецтво. Художньо-естетичний розвиток дітей та підлітків має значний потенціал, коли відбувається не тільки у школах, але й у закладах позашкільної освіти за умови їх належного функціонування.

Відповідно значної цінності набуває досвід роботи закладів позашкільної освіти мистецького напрямку. Автори роблять спробу розкрити можливості організації художньо-естетичної діяльності як засобу формування життєвої компетентності учнів у воєнний час на прикладі позашкільної діяльності Херсонського навчально-естетичного комплексу «Художня школа». У висвітленому досвіді схарактеризовано форми й методи, а також оновлений зміст діяльності закладу, застосовані в довоєнний і воєнний часи.

Ключові слова: життєва компетентність; художньо-естетична діяльність; позашкільна освіта; форми і методи; міжнародна співпраця.

Постановка проблеми. Нинішній період розвитку освіти України характеризується передусім пошуком ефективних засобів подолання освітніх втрат, що виникли у зв'язку із початком воєнних дій російських окупантів проти України. Суспільство опинилось в умовах, коли переважна більшість населення може бути віднесена до вразливих категорій осіб, які так чи інакше постраждали і продовжують страждати від психологічного і фізичного насилля. Варто визнати, що серед постраждалих дуже багато дітей. Формування в молодого покоління життєвої компетентності, під якою розуміють здатність до адаптації в нових, часто надзвичайних, критичних умовах, набуває сьогодні дещо іншого значення, ніж у мирні часи. Тепер першочерговими стають не тільки завдання навчитися творчо вирішувати проблеми, соціалізуватися в суспільстві та ін. Першорядним стає набуття умінь і навичок, що допомагають вижити в екстремальних умовах, швидко переорієнтовуватися під час трансформацій в навколишньому світі. Відтак треба формувати у дітей вміння ухвалювати нестандартні рішення у складних життєвих ситуаціях, набувати навичок саморегуляції для нормалізації психофізичного стану,

*© Примакова В. В.

*© Сліпич Ю. В.

досягнення збалансованості в емоційній сфері. Бажано, щоб таких умінь і навичок дитина набувала з раннього віку, особливо коли зростає в умовах нестабільного світу.

Уразливість емоційної сфери, що властива дітям різних вікових груп і виявляється по-різному, можливо загартовувати, підвищуючи рівень їх емоційного інтелекту. Серед дієвих інструментів, засобів, які здатні покращити результати такої роботи, особливе місце посідає мистецтво. Потужним ресурсом, що може суттєво вплинути на досягнення внутрішнього балансу, сформованості соціальних навичок є художньо-естетичний розвиток дітей та підлітків у закладах позашкільної освіти. Належне функціонування відповідних закладів необхідне передусім задля творчого розвитку наших дітей та підлітків, адже саме їм розбудовувати Україну, робити її потужною, сучасною, квітучою, вільною.

Аналіз досліджень. Проблеми впливу мистецтва на соціалізацію і розвиток особистості завжди перебувають у центрі уваги вчених. Різноманітні питання організації художньо-естетичної діяльності для дітей, підлітків, учнівської молоді в різні часи розглядали В. Боженко, Г. Довженко, М. Лисенко, К. Луганська, В. Сухомлинський та багато інших учених та педагогів-практиків. Методичний аспект проблеми, зокрема специфіку розвитку початкової мистецької освіти, досліджували О. Гайдамака, М. Демчишин, Т. Стрітьєвич, І. Туманова; роль станкової, декоративної композиції та дизайну в соціалізації дітей та підлітків аналізували у наукових працях М. Гнатюк, Т. Костенко, Н. Телишева; вивченням різноманіття форм роботи з дітьми в педагогічно-мистецькому напрямку переймалися О. Комаровська, В. Титаренко, О. Качук; проблеми підготовки фахівців у галузі педагогіки мистецтва та викладання композиції і дизайну у мистецьких школах були предметом розгляду вчених М. Гриньової, В. Бутенка та ін. Дослідниками А. Бистрюковою, А. Валєєвим, М. Захарійчук Н. Муровою та ін. вивчалися питання професійного розвитку педагогів художньо-естетичних дисциплін (живопис, графіка, композиція, архітектура, театральне, образотворче, музичне, декоративно-ужиткове мистецтво, скульптура, дизайн, історія мистецтва, комп'ютерна графіка тощо). З огляду на окреслене можемо констатувати наявність потужного масиву розроблень і напрацювань з цих питань. Водночас сучасні виклики спрямовують нас на подальше вивчення можливостей організації художньо-естетичного напрямку діяльності як потужного ресурсу в формуванні життєвої компетентності у дітей та учнівської молоді.

Метою статті є розгляд можливостей художньо-естетичної діяльності як засобу формування життєвої компетентності учнів у воєнний час та характеристика змісту відповідної роботи в закладі позашкільної освіти.

Виклад основного матеріалу. Термін «життєва компетентність» активно застосовується в педагогічній лексичі від початку 90-х років ХХ століття. Тоді його зміст було пов'язано з розробленням тем, що стосувалися психологічного аспекту соціалізації дітей з особливими освітніми потребами.

Дослідження І. Єрмакова стали наприкінці ХХ століття значним кроком у просуванні та реалізації ідеї інклюзії в освіті України. Присвячені розгляду перспективних напрямків проблеми, вони містили узагальнену характеристику ключових понять, механізмів їх взаємодії, засобів застосування тощо. Тогочасне тлумачення життєвої компетентності як складного утворення пов'язували зі змістовими компонентами, основними з яких було названо знання, уміння та навички, життєвий досвід, особистісні досягнення людини [3, с. 83].

У період перманентних реформаційних дій, постійних перетворень у вітчизняній освітній галузі, частина яких охоплювала і початок ХХІ століття, аналізований термін став використовуватися в загальнопедагогічному контексті. Відповідно дещо змінилися й акценти щодо трактування цього поняття. Тоді в дослідницькому полі офіційної педагогіки актуальності набували проблеми реалізації компетентнісного підходу щодо розвитку вітчизняної системи освіти. Тож у тогочасних дослідженнях цей феномен почав

розглядатися передусім як специфічна здатність людини ефективно розв’язувати реальні життєві проблеми (І. Єрмаков (2003)) [5, с. 106].

Розглядаючи сутність поняття «життєва компетентність» з позиції системно-функціонального підходу, науковці визначали його як феномен, що характеризує рівень обізнаності людини в різних сферах життя, динамічну комбінацію умінь і навичок, необхідних для ефективного виконання основних і вторинних функцій системи, ухвалення сильних адекватних рішень особою задля адаптації до життя в мінливому світі (О. Демчук, Г. Єльнікова, В. Мельник, Н. Тализіна, Т. Шамова) [1; 6].

Науковці, які тривалий час вивчали цей феномен у різних аспектах (І. Єрмаков і Д. Пузіков), розширивши згодом коло дослідження зазначених питань, запропонували суголосьне й водночас ширше визначення (2005). Учені вбачали в ньому системну властивість особистості – цілісну, ієрархічну динамічну систему окремих компетенцій, що дає змогу свідомо і творчо планувати і здійснювати власне життя, розвивати свою унікальність, досягти успішної життєдіяльності в наявних умовах, які перманентно змінюються [2, с. 19].

Контент поняття поступово уточнювався відповідно до подій, що відбувалися не тільки в освітній галузі, а й у мінливому світі взагалі. Увагу дослідників відповідних проблем було спрямовано на пошуки ефективних моделей формування навичок успішного життя здобувачів освіти в умовах суспільних трансформацій. Формування життєвої компетентності особистості було визнано одним із пріоритетних завдань розбудови Нової української школи під час її реформування, розпочатого 2017 року.

Згідно з оновленими цілями освіти, висвітленими у відповідній Концепції, йшлося про потребу формування в молодого покоління здатності і готовності до досягнення успіху в умовах динамічного світу, уміння робити вибір та нести відповідальність за нього. Наголошувалося також на важливості розвитку в учнів глобального планетарного мислення, невідокремленого від навичок локальних конструктивних дій [5]. Саме це вважали складниками моделі особистості зі сформованою життєвою компетентністю. Тобто здобувач освіти в результаті отримання якісних освітніх послуг має володіти цілісними уявленнями про світ, навичками орієнтації та адаптації у ньому. Тепер така людина повинна мати здатність до самостійної продуктивної діяльності, реалізації власного потенціалу, задля задоволення власних і суспільних потреб, характер яких визначає її цінності, духовні орієнтири.

Виховання молодого покоління засобами мистецтва, ознайомлення з найкращими зразками різних його напрямків, долучення дітей до творчих процесів, організація художньо-естетичної діяльності та розширення відповідної картини світу через образотворчу діяльність є потужними ресурсами для формування в них життєвої компетентності. Таку роботу успішно впроваджують заклади освіти, як загальної шкільної, так і позашкільної.

В умовах воєнних дій розвиток життєвої компетентності розглядаємо як процес, спрямований не стільки на соціалізацію і самореалізацію, скільки на виживання та стабілізацію фізичного, психічного та емоційного стану кожного українця. Відтак сама потреба змінює акцентів та виокремлення першорядних завдань задля відновлення освітніх втрат, які нажалі стали фактичною ознакою сьогодення. Складна обстановка в південному регіоні, зокрема на Херсонщині, характеризується різноманітним ускладнень, які призводять до важких наслідків. Збалансованості складників здоров’я досягнути можна хіба що спробами контамінації широкого спектру ресурсів, що стануть ефективними для осіб різних уразливих категорій.

Відповідно до вказаного значної цінності набуває досвід роботи закладів позашкільної освіти мистецького напрямку. Розкриємо можливості організації художньо-естетичної діяльності як засобу формування життєвої компетентності учнів у воєнний час на прикладі позашкільної діяльності Херсонського навчально-естетичного комплексу

«Художня школа» та коротко схарактеризуємо оновлений зміст його діяльності у воєнний час.

На базі зазначеного закладу в межах освітнього процесу для дітей та підлітків тривалий час організовують різномасштабні заходи (від групових та індивідуальних занять до потужних міжнародних проєктів). Багаторічна плідна робота здійснювалася висококваліфікованими фахівцями і в мирні часи, і під час пандемії. У нинішній воєнний час педагоги закладу також перебувають у пошуку оптимальної моделі організації роботи.

Багато уваги адміністрацією закладу приділяється професійному зростанню педагогів та поширенню їх досвіду в Україні та за її межами. Щорічні творчі зустрічі колег-однодумців – викладачів образотворчого та декоративного мистецтва, дизайну, науковців з багатьох областей України, інших країн на всеукраїнських, міжнародних науково-практичних конференціях, семінарах, інших заходах задля обміну досвідом є обов'язковим складником діяльності колективу. Найпотужніші заходи часто відбуваються за підтримки Центру неперервної культурно-мистецької освіти Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв та Державного науково-методичного центру змісту культурно-мистецької освіти.

Теми для розгляду обираються різні. Зокрема учасники заходів висвітлюють проблеми розвитку вітчизняної мистецької освіти; аналізують роль декоративної композиції та дизайну у формуванні поліхудожньої компетентності учнів, а також проблеми підготовки майбутніх фахівців у галузі педагогіки мистецтва закладами вищої педагогічної освіти [7]. З цією метою значну увагу приділяють урізноманітненню форм роботи з дітьми в педагогічно-мистецькому напрямку. Виявлені ефективні форми дають змогу наочно демонструвати систему викладання загальної та декоративної композиції в мистецьких школах.

Учасники зазначених заходів також діляться досвідом через ознайомлення з теоретичними матеріалами з теми та основних питань конференції, які надсилали для публікації у збірках статей. Педагоги-практики, які безпосередньо займаються викладанням загальної, декоративної композиції, дизайну та інших предметів мистецького циклу, часто залучаються до виступів на семінарах. Вони діляться власними розробками та з цікавістю сприймають досвід і знахідки своїх колег. Також проводять майстер-класи з акварельного живопису, авторських текстильних технік, валяння з вовни, вишивки стрічками, виготовлення скульптурних рельєфів з глини тощо.

Усі присутні зазвичай отримують подарунки: диск з фото-, відео- та текстовими матеріалами конференції, ілюстровані альбоми про творчі спілки м.Херсона, а також обмінюються один з одним друкованою мистецькою продукцією з інших регіонів України. Такі форми роботи нагадують свята, метою яких є зібрання розумних думок і поширення творчих яскравих ідей, спілкування відданих професії педагогів, щирих усмішок та позитивних емоцій.

Ще однією продуктивною формою роботи, що впливає на розвиток і вихованців, і вихователів, є захист дипломних проєктів учнів комплексу. Це завжди відповідальний момент, адже учні презентують свої вміння, думки, мрії. А для викладачів це ще і звіт за навчальний процес, його якість та наповнення. Зазвичай учні демонструють різнопланові творчі проєкти, спільною ознакою яких є різноманітність тем і мистецьких напрямків: це ландшафтний дизайн, дизайн меблів, дизайн продукту, дизайн одягу, графічний дизайн, композиція тощо.

До війни роботи з дизайну, виконані учнями, ліцеїстами та студентами Навчально-естетичного комплексу «Художня школа» Херсонської міської ради зазвичай були представлені у Херсонській міській галереї дитячої та юнацької творчості «Синій кіт». Серії мінівиставок робіт учнів комплексу прикрашали навчальні аудиторії Дитячої художньої школи та Дизайн-ліцею. Вони демонстрували систему формування поліхудожньої компетентності вихованців комплексу. Нині діти активно залучаються до організації

виставок (зокрема онлайн) за актуальною тематикою, що мають загальне та регіональне спрямування: «Ми – діти південного степу, ми – діти України», «Я малюю Мир», «Птахи миру», «Херсонський кавун Арт» та ін.

Під час війни в Україні потужним ресурсом в організації художньо-естетичної діяльності стала міжнародна співпраця комплексу з країнами ЄС. Зокрема, ефективна взаємодія адміністрації Херсонської Дитячої художньої школи (Ю. Сліпич) з організацією, що об'єднала жінок усього світу в потужну команду (International Women`s Peace Group), є яскравим прикладом такої взаємодії. Учасниці організації ініціюють і проводять безліч заходів, спрямованих на об'єднання активних талановитих особистостей і прогресивних творчих колективів світу задля збереження миру, вирішення складних культурних політичних, економічних, екологічних та інших актуальних проблем, що потребують першочергової уваги. У спільному просторі учасниці зазначеної організації мають змогу ділитися власним досвідом проведення різноманітних заходів, що допомагають жінкам усвідомлювати власну цінність і сприяють формуванню миротворчого мислення у населення планети.

Оскільки актуальною в контексті аналізованої проблеми залишається тема дитячої творчості, спрямована на висвітлення теми миру, продуктивними формами співпраці під час війни стала організація та участь у низці міжнародних арт-проектів, які реалізовувались засобами змішаного навчання через проведення виставок робіт дітей в Україні та за її межами.

Прикладом ефективної взаємодії стала системна робота з обміну досвідом між Україною та Італією. Розпочалася ця співпраця з ідеї проведення міжнародних виставок творчих робіт дітей з України. Розробники відповідного проекту організували освітні подорожі для викладачів художніх шкіл, основною метою яких було ознайомлення з досвідом роботи італійських колег. Потужний потенціал для особистісного і професійного зростання мала поїздка українських учителів до італійської Флоренції – центру світового мистецтва, скарбниці світової культурної спадщини. Не менш продуктивними виявилися й освітні подорожі українських учнів до Риму, Мілану, Венеції, Верони та їх зустрічі із сучасними італійськими художниками, які проводили для них лекції, бесіди, майстер-класи.

У межах міжнародної співпраці юні дизайнери з України стали учасниками проекту Emergency Design Italy в Мілані, що тривав упродовж Міланського тижня дизайну 2024. Херсонські діти під керівництвом своїх педагогів (підготовка до нього тривала півроку) розробляли проекти меблів, які можуть стати у нагоді тим, хто вимушено покинув власні домівки і дуже потребує хоча б мінімального комфорту. За допомогою Vitaukr було реалізовано в матеріалі прототипи деяких об'єктів, які діти декорували унікальними візерунками. Оригінальні ідеї, запропоновані херсонськими дітьми, які й самі є вимушеними переселенцями і на власному досвіді відчули брак життєво необхідних предметів побуту, надихають професійних дизайнерів і показують світ очима юних творців.

Також учні стали учасниками арт-терапевтичних воркшопів від італійських художників, під час яких малювали та працювали з глиною, спілкувалися з відвідувачами виставки, розповідали про свої проекти. У відповідь учні Дизайн-ліцею мали змогу провести майстер-класи. Зокрема під час одного з них діти і дорослі створювали та декорували власний простір за мотивами Поліни Райко, демонстрували творчі уміння і навички. У межах реалізації ще одного україно-італійського проекту Integr_Arte (ідея організації якого зародилась у Херсоні) відбувся майстер-клас «Діти-дітям», де учні Дитячої художньої школи та Дизайн-ліцею м. Херсона розповідали про свої розробки.

Діти-переселенці, що зараз мешкають в Італії, та вихованці Бердянської школи-інтернату, надихнувшись новими ідеями, створювали власні предмети інтер'єру для проекту «Emergency Design». Усе це дало можливість долучити дітей до реального

світу дизайну та дати їм відчутти себе корисними для суспільства, стало потужним кроком у напрямку формування в них життєвої компетентності.

Ще одним напрямком мистецької активності дітей під час участі в Міланському тижні дизайну, був дизайн одягу. Учениці Дизайн-ліцею, які створювали образи моделей одягу для проекту Fashion for Freedom, взяли участь у майстер-класі від Elena Calenzani (моделювання) та Natalia Siassina (технології виробів). Інноваційність воркшопу була у спробі пройти шлях від розроблення викройки до створення моделі одягу за один день. Дівчата занурилися у захопливий процес народження одягу, спробували один день провести у професійному середовищі, отримали безцінний досвід: важливі професійні рекомендації і зауваження від італійських педагогів.

Вони змогли побачити практичну цінність і можливість реалізації багатьох ідей і проєктів, народжених у співпраці, під час самостійної роботи або ініційованих педагогами закладів позашкільної освіти заходів. Сьогодні ці ідеї набувають актуальності як такі, що стануть у нагоді в повоєнній розбудові країни й зокрема рідного Херсона.

Під час перебування в Мілані учасники проєкту Emergency Design Italy отримали можливість відвідати День відкритих дверей Міланського політехнічного університету, виставку Superdesign Show 2024, музей науки та технологій, Пінакотеку Амброзіана, що сприяло розширенню і збагаченню їх історичної та художньо-естетичної картини світу. А відвідування найпрестижнішої і найбільшої в Європі виставки Salone del Mobile та фундації Prada стали для українських учнів, учасників проєкту Emergency Design Italy, справжнім святом і неймовірним подарунком. Сучасний дизайн і концептуальне мистецтво вражають різноманіттям матеріалів і барв, надихають на пошук нових ідей і сенсів, стають школою професіоналізму і креативності.

Тож змістовним і корисним стало спеціально організоване навчання та отримання сертифікатів про визнання високого рівня майстерності і творчості учнів Дизайн-ліцею м. Херсона та їх учителів. Цей проєкт подарував дітям неймовірний досвід створення дизайнерського продукту, а також можливість наживо спілкуватись у творчому колі однодумців.

Високу ефективність описаної роботи забезпечив належний супровід менеджерів і викладачів закладу. Ними було проведено безліч zoom-зустрічей для координації роботи дітей, підтримки їхньої активності та обговорення концептуальних ідей; організовано навчання з напрямку Fashion Design, де впродовж півроку професійні італійські модельєри розкривали учням секрети майстерності, підписані угоди про співпрацю з громадськими організаціями та мистецькими навчальними закладами Італії, що стає підґрунтям подальшої ефективної мистецько-педагогічної співпраці заради зміцнення дружніх стосунків та ефективного формування життєвої компетенції вихованців мистецьких шкіл.

Висновки. Отже, аналіз висунутої для розгляду проблеми дає змогу підтвердити важливу роль художньо-естетичної діяльності у формуванні життєвої компетентності молодого покоління країни. У контенті поняття «життєва компетентність» убачаємо передусім здатність особи до творчості, нестандартного мислення, ухвалення сильних рішень у ситуаціях невизначеності, адаптації до різних умов життя в мінливому світі тощо. Потенціал для розвитку вказаних якостей у дитини в нинішній освіті має позашкільля, адже на це спрямована системна широкоспектральна робота спеціалізованих закладів позашкільної освіти художньо-естетичного напрямку. Практика показала, що навіть у складних умовах сучасного життя є ресурси для вирішення нагальних проблем. Таким ресурсом стала міжнародна співпраця, адже світова спільнота, весь цивілізований світ не стоїть осторонь проблем, які прийшли до України із нападом агресора, сприяючи їх вирішенню у різний спосіб. Результатом такої взаємодії є обмін найкращим досвідом, досягненнями, взаємозбагачення культур різних країн. А це також ознаки сформованої уже у фахівців життєвої компетентності.

Подальші дослідження можуть бути пов'язані з вивченням досвіду художньо-естетичного розвитку осіб інклюзивних груп у різних країнах світу, оскільки він може бути

дуже цінним в напрямку подолання освітніх втрат в Україні. І саме цього потребуватиме масштабна робота з дітьми вразливих категорій, число яких із продовженням воєнних дій, на жаль, зростає.

Список використаних джерел:

1. Демчук О. Кларифікація поняття життєвої компетентності особистості та його детермінанти. *European humanities studies: State and Society*. Issue 1(II), 2019. Рр. 44–58.
2. Єрмаков І. Г., Пузіков Д. О. Проектне бачення компетентнісно спрямованої 12-річної школи. Запоріжжя: Центріон, 2005. 274 с.
3. Єрмаков І., Сохань Л. Життєва компетентність у технології життєздійснення. *Кроки до компетентності та інтеграції в суспільство*: науково-методичний посібник. К.: Контекст, 2000. 383 с.
4. Концепція Нової української школи. URL: <https://www.kmu.gov.ua/.../ukrainska-shkola-compressed.pdf>...
5. Життєва компетентність особистості: науково-методичний посібник / за ред. Л. В. Сохань, І. Г. Єрмакова, Г. М. Несен. К.: Богдан, 2003. 520 с.
6. Прымакова В. В. Розвиток життєвої компетентності особистості в умовах освітніх трансформацій. *Актуальні проблеми в системі освіти*. Київ: НАУ, 2019. С. 164–172.
7. Сліпич Ю. В. Професійний розвиток педагогів у позашкільних навчальних закладах художньо-естетичного профілю: автореф. дис. ... канд. пед. наук / Чернігівський нац. пед. ун-т ім. Тараса Шевченка. Чернігів, 2011. 21 с.

References:

1. Demchuk, O. (2019). Klaryfikatsiia poniattia zhyttievoi kompetentnosti osobystosti ta yoho determinanty [Clarifying the concept of life competence and its determinants]. *European humanitarian studies: state and society*, 1(II), 44–58 [in Ukrainian].
2. Ermakov, I. H., & Puzykov, D. O. (2005). Proektne bachennia kompetentnisno spriamovanoi 12-richnoi shkoly [Project vision of a competent 12-year school]. *Zaporizhzhia* [in Ukrainian].
3. Ermakov, I., & Sokhan, L. (2000). Zhyttieva kompetentnist u tekhnolohii zhyttiezdiisnennia [Life competence in life technology]. *Kroky do kompetentnosti ta intehtratsii v suspilstvo*. Kyiv [in Ukrainian].
4. Kontseptsiiia Novoi ukrainskoi shkoly [Concept of the New Ukrainian School]. Retrieved from <https://www.kmu.gov.ua/.../ukrainska-shkola-compressed.pdf>. [in Ukrainian].
5. Sokhan, L. V., & Ermakov, I. H. (2003). Zhyttieva kompetentnist osobystosti [Life competence of the individual]. Kyiv: Bohdana [in Ukrainian].
6. Prymakova, V. V. (2019). Rozvytok zhyttievoi kompetentnosti osobystosti v umovakh osvitynih transformatsii [Development of life competence of the individual in the conditions of educational transformations]. *Aktualni problemy v systemi osvity*, 164–172 [in Ukrainian].
7. Slipich, Yu. V. (2011). Profesiinyi rozvytok pedahohiv u pozashkilnykh navchalnykh zakladakh khudozhno-estetychnoho profilii [Professional development of teachers in out-of-school educational institutions of artistic and aesthetic profile]. (Extended abstract of PhD thesis). Chernihiv Taras Shevchenko National Pedagogical University. Chernihiv [in Ukrainian].

Prymakova V. V.,
orcid.org/0000-0002-8914-6748
Slipich Y. V.,
orcid.org/0009-0005-8780-3854

ARTISTIC AND AESTHETIC ACTIVITY AS A MEANS OF FORMING THE LIFE COMPETENCE OF STUDENTS

The article is devoted to consideration of the problem of development of life competence of representatives of the younger generation, determination of the role of artistic and aesthetic development of personality in solving this social and educational task. Having analyzed scientific and pedagogical literature on the specified problem, the authors focused on the search for opportunities for artistic and aesthetic activity for the formation of life competence of students in wartime and they offered examples of the updated content of the relevant work in the institution of extracurricular education which have been characterized. The article emphasizes the need to develop self-regulation skills in children to normalize

the psychophysical state, achieve balance in the emotional sphere, taking into account the traumatic experience acquired in tough times.

Considering the fact that the vulnerability of the emotional sphere, which is characteristic of children of different age groups and manifests itself in different ways, the authors insist on the importance of purposeful activities to increase the level of their emotional intelligence. Art is considered to be a powerful resource, means, and effective tool capable of positively influencing this process. The artistic and aesthetic development of children and adolescents has a significant potential when it takes place not only in schools, but also in extracurricular educational institutions, provided they function properly.

Accordingly, the work experience of extracurricular art education institutions acquires great value. The authors make an attempt to reveal the possibilities of organizing artistic and aesthetic activities as a means of forming students life competence in wartime, using the example of extracurricular activities of the Kherson educational and aesthetic complex "Art School". The highlighted experience characterizes the forms and methods, as well as the updated content of the institution's activities, applied in pre-war and war times.

Key words: life competence; artistic and aesthetic activity; extracurricular education; forms and methods; international cooperation.

Дата надходження статті: 15.02.2024 р.

Рецензент: доктор педагогічних наук, професор Семеновська Л. А.